

Comenius museum Bulletin

Jaargang 14
Juni 2009
Nummer 2

In dit Bulletin

Van de voorzitter
Verwacht
Na vijf jaar . . .
Nieuw bestuurslid
Mijn Papie heeft de koker gevonden
Het medicijn tegen onwetendheid
Wie is . . .

Redactie

Gerrie Brok
Wim van Schaik (opmaak)
Loes Spierenburg

Informatie en bezoek

Comenius Museum
Kloosterstraat 33
1411 RS Naarden
T 0031 (0)35 694 3045
F 0031 (0)35 694 1949
info@comeniusmuseum.nl
www.comeniusmuseum.nl
Rekeningnummer: 3437.03.513,
Rabobank Naarden-Bussum, t.n.v.
Stichting Comenius Museum.

Openingstijden
di t/m zo, 12.00-17.00 uur.

Gesloten:
25 en 31 december, 1 januari.

Beste vrienden van het

Comenius Museum

Na plannen maken en voorbereiden volgt de uitvoering. Klinkt heel logisch, maar in de praktijk wil het niet altijd zo vlotjes gaan. Neem de diffusieschermen. De fondsen hebben we, maar er blijken een aantal technische haken en ogen te bestaan waardoor we zelfs de proef niet hebben kunnen nemen. Gelukkig wordt het project via de Rijksgebouwendienst begeleid door het architectenbureau Vis, dus dat zit goed, gezien de prachtige restauratie van het mausoleum. Wat wel is afgerond is het schoonmaken van het snijraam tussen vide en mausoleum. Prachtig. Tijdens het werk werd een opmerkelijke ontdekking gedaan, waarover meer verder in dit nummer. Voor het aanbrengen van de deurmagneten in het mausoleum hebben we schriftelijk toestemming van de Rijksgebouwendienst, voor het museum een mondeling akkoord, maar we wachten nog even op de bevestiging. Rond het voorstel voor onze nieuwe huisstijl is een enquête gehouden. Behoorlijk veel reacties maar zo divers dat er geen duidelijke lijn uit te destilleren valt. Maar wel een aantal waardevolle suggesties. In samenhang met bijvoorbeeld de website zullen we toch binnenkort een ei moeten leggen. Maar deze opsomming schetst een te somber beeld.

Er zijn na Mucha twee tentoonstellingen gerealiseerd alsmede een soirée musicale, enkele bijeenkomsten en ontvangsten en een bezoek van de Slowaakse vice-minister-president. Alles is prachtig opgezet en uitgevoerd en de ontvangsten zijn puntgaaf verzorgd. Dat alles dankzij onze schijnbaar onvermoeibare medewerkers.

En dan... , sinds zijn indiensttreding begin januari heeft onze directeur Hans van der Linde zich de zaken in het museum snel eigen gemaakt. Hij is met van alles bezig, van de voorbereiding van tentoonstellingen, contacten in de regio tot een educatief project. Kortom: volop leven in de brouwerij!

Hans van Oostveen

Verwacht

- 11-06 Comenius Cultureel: **Concert**
- 27-06 t/m 22-11 Tentoonstelling: **Orbis Pictus**
Het medicijn tegen onwetendheid
- 12-09 t/m 13-09 Open Monumentendag
Naarden op de kaart
- 22-11 Open zondag musea Naarden
- 04-12 t/m 10-01 Verkooptentoonstelling
Passie voor Ikonen

Na vijf jaar...

Toen ik in april 2004 werd gevraagd om tot het bestuur van het Comenius Museum toe te treden wist ik niet waar ik aan begon. Het verzoek van Petr Kubernat, de toenmalige ambassadeur van Tsjechië, was echter dusdanig indringend – er moet veel veranderen – dat ik wel moest instemmen met zijn verzoek. Dat heb ik geweten.

Als ik nu vijf jaar later terugkijk dan moet ik met enige voldoening vaststellen dat we veel hebben gedaan om het museum een goede plaats te geven. Het kreeg weer betekenis met zijn tentoonstellingen, zoals die over De Geer bij de ingebruikneming van de nieuwe vaste tentoonstelling in de benedenzaal in 2006. Door omstandigheden moest die op zeer korte termijn tot stand komen. Maar ook de tentoonstellingen rond Comenius in meervoud in 2007 die door toedoen van Maud Arkesteijn tot stand kwam. Laten we vooral niet vergeten Unitas Fratrum over de Moravische Broedergemeente in 2008, die zorgde voor een stijging van het aantal bezoekers na een jarenlange daling. Dit leverde ons ook een nieuwe directeur op, gesteund door de vrijwilligers die met hem samenwerkten om die tentoonstelling op te zetten. De sieraden van Jarmila Mucha eind 2008 waren bijna letterlijk een kroon op het werk van bestuur en vrijwilligers.

Uiteraard is ons pad niet steeds over rozen gegaan. We moesten als bestuur een paar keer harde maatregelen treffen om ons museum overeind te houden. Het was niet prettig om mensen te ontslaan, maar wij waren verantwoordelijk voor het aanstellen van hen dus ook voor de gevolgen wanneer het niet goed gaat. Tegelijkertijd is in de loop van de jaren het vrijwilligersbestand gegroeid met kwalitatief goede mensen die het museum een warm hart toedragen. Daar komt bij dat er een steeds betere sfeer kwam, ook in de relatie met het bestuur. In 2007 heeft het bestuur gekozen voor een organisatie op basis van vrijwilligers, totdat Hans van der Linde per 1 januari 2009 directeur werd. Ik heb die twee jaar intensief samenwerken met vrijwilligers beleefd als mijn beste tijd.

Nu is er ook nog een nieuwe secretaris gekomen omdat ik vijf jaar voldoende vond. Netjes volgens het schema van aftreden! Ik ben daarom blij dat Helena Verhoef naast mij staat op deze pagina. Doe het vooral anders en beter, maar houd één ding voor ogen: we hebben goud in onze handen met deze vrijwilligers.

Hans Versnel, 17 mei 2009

Nieuw bestuurslid

Helena Verhoef

Als jonge studente aan de Karel universiteit in Praag in de jaren 70 kreeg ik les van een docent en Comenioloog over de geschiedenis van pedagogiek en psychologie. Zijn lessen over Comenius waren bijzonder. Hij bracht ons bij hoe we de gedachten van Comenius kunnen zien, interpreteren en hoe zijn ideeën steeds actueel zijn. Tijdens mijn eerste reis naar Nederland kon ik natuurlijk een bezoek aan het Comenius Museum in Naarden niet overslaan. En wat was ik trots dat ik het boekje van mijn docent in een vitrine van het museum tegen kwam. Eigenlijk ontstond toen al bij mij de wens om bij het museum te horen.

Maar pas vorig jaar kwam het zo ver. Ik meldde me aan, werd "gescreend" door de commissie en werd na een heel prettig gesprek goed bevonden om als vrijwilliger te beginnen. Ik voelde meteen: dit is een bijzondere club, mensen met hart voor de zaak, met veel respect naar elkaar toe en heel verschillend van aard. De vrijwilligers, het bestuur, de Raad van advies en medewerkers, leveren allen op hun eigen manier een bijdrage aan de voortzetting van het gedachtegoed van Comenius, het museum en het mausoleum als een historisch-cultureel centrum in Naarden met internationale uitstraling.

Toen ik ongeveer een jaar later gepolst werd of ik de taak van Hans Versnel als secretaris zou willen overnemen was ik eerst heel blij verrast. Maar ik dacht ook: dit is een verantwoordelijke, serieuze taak. De doorslag gaf dat in dezelfde periode Hans van der Linde tot nieuwe directeur van het museum werd benoemd. Hij heeft veel inhoudelijke ervaring en enthousiasme om nieuwe impulsen aan het museum te geven. Samen met hem, de vrijwilligers en de leden van het bestuur, zijn we een sterke club. We hebben veel plannen samen. Verbeteren van de publiciteit, nieuwe website, logo, eigen tentoonstellingen organiseren, gezamenlijke projecten met andere musea in binnen- en buitenland maken, projecten met studenten en leerlingen uit de basisscholen en de goede zorg voor het mausoleum voortzetten.

Ik wil graag samen met anderen er aan werken dat het museum meer bezoekers krijgt: nieuwe bezoekers en mensen die terugkomen voor een concert, een lezing of een interessante tentoonstelling. En tevens hoop ik dat er dagelijks een internationale uitwisseling plaats vindt, waar bezoekers en medewerkers uit veel verschillende landen elkaar ontmoeten en elkaar leren waarderen. Ook dit behoort tot het gedachtegoed van Comenius, dat we samen in praktijk proberen te brengen. En ik ben trots dat ik hierbij kan helpen

Helena Verhoef

Secretaris Stichting Comenius Museum

'Mijn papie heeft het kokertje gevonden'

'Mijn papie heeft het kokertje gevonden', schreef Luce Creman op 28 maart in het gastenboek van het Comenius Mausoleum. Bij de jaarlijkse kranslegging op de geboortedag van Comenius opende de Tsjechische ambassadeur, Petr Mareš onder grote belangstelling een mysterieus, kort daarvoor ontdekt kokertje.

'Papie' is Jurjen Creman, van Folkers, Vos en Creman Meubelrestauratoren. Na een grondige restauratie van het Mausoleum was het houten kunstwerk in de achterwand toe aan een grondige schoonmaakbeurt en controle op houtworm. Wekenlang werkte Jurjen er met twee collega's aan, staande op hoge stellingen. De eikenhouten lindeboom, naar het ontwerp van de Tsjechische kunstenaar K. Štipl, werd gereinigd. Het vergulde wapen van de Republiek Tsjechoslowakije, dat bekleed is met bladgoud, kreeg bijzondere aandacht. Tot slot is het hout voor het eerst sinds lange tijd in de was gezet.

Tijdens het werk gebeurde er iets bijzonders. Aan de achterzijde van het wapen was een paneeltje bevestigd, in een uitsparing van het houten kunstwerk. Terwijl de twee restauratoren ieder aan een kant stonden werd het voorzichtig losgemaakt en verwijderd. 'Er zit iets in!', riep Jurjens collega Han Jacobs. Tot beider verbazing bleek er in een speciaal daarvoor gemaakte holte achter het vergulde wapen een koperen kokertje verborgen te zijn.

Het was bekend dat er bij de inrichting van het Mausoleum in 1937 achter de gedenksteen van President Masaryk een koker is bevestigd, met informatie over het vinden van het graf. Niemand wist dat er nóg een bericht uit die tijd verborgen was. Waarschijnlijk is ook de plaatsing destijds met geheimzinnigheid omringd geweest. 'Aan de potloodlijnen kun je zien dat waarschijnlijk een stuk is afgezaagd van het originele houtsnijwerk, om ruimte te maken voor het paneel met mysterieus driepassnijwerk dat het kokertje afdekt', zegt Jurjen. 'Wat rest van het rooster vertoont duidelijke zaagsporen'.

Het kokertje, ongeveer 12 centimeter hoog, was dichtgesoldeerd. Als je ermee schudde kon je horen dat er iets heen en weer bewoog. Maar wat? In overleg met de heer Popelka, directeur van het Comenius Museum in Uherský Brod, besloot het bestuur van het Museum dat de jaarlijkse plechtigheid op de geboortedag van Comenius een mooie gelegenheid zou zijn om de inhoud te laten onthullen door de Tsjechische ambassadeur.

Onder grote belangstelling wrikte die de door Jurjen al bijna losgezaagde bodem helemaal open. Drie ineen gerolde vellen papier kwamen tevoorschijn: de twee buitenste blanco, de binnenste met een tekst die de heer Mareš spontaan vertaalde.

Het bleek een boodschap te zijn van drie kunstenaars, die aan de inrichting van het Mausoleum hebben gewerkt: de architect Machoň, de beeldhouwer Horejc en de ontwerper van de houtsculptuur Štipl, alle drie leden van de Praagse Loge van Vrijmetselaars. In hun boodschap verklaren ze dit werk te hebben uitgevoerd met liefde en piëteit jegens Jan Amos Comenius, die ze de geestelijke grondlegger van de Vrijmetselarij noemen. Ook spreken ze hun waardering uit voor de hulp van hun broeders, behorende tot de Orde van Vrijmetselaars in Nederland.

Pien Creman, ook trots op haar vader, schreef in het gastenboek: "Ik vond het heel spannend". En dat was het!

Jacqueline Lamers

Jurjen Creman

...náměstí v Praze, kde byl prezidentem
Československé republiky byl
br. EDVARD BENEŠ,
syn Řádné a Dokonalé Lóže
„Pravda vítězí“,
byla zakončena úprava
této památné kaple.
Její výzdobu provedli
za účinné pomoci holandských bratří,
přináležejších
Velikému Orientu Hollandskému,
čeští výtvarníci
JAROSLAV HOREJC,
LADISLAV MACHOŇ
a KAREL ŠTIPL,
synové pražských Lóží,
sdružených v
NÁRODNÍ VELIKÉ
LÓŽI ČESKOSLOVENSKÉ,
jejímž Velikým Mistrem byl
KAREL WEIGNER

De heer Mareš

28-03-09
mijn papie heeft het kokertje gevonden!!!
Groetjes Luce ♥ Creman
28-03-09 ik vond het erg spannend
Pien Creman

Uit het Gastenboek

Tentoonstelling

Het medicijn tegen onwetendheid.

De Orbis Sensualium Pictus van Comenius: een revolutie in educatie

Het is al weer even geleden dat de film *Entre les murs* voor het eerst verscheen. Deze film toont het leven op een middelbare school in een van de multiculturele banlieus in Parijs. We maken kennis met leerlingen die 'entre les murs' zich voor moeten bereiden op het leven later. Maar het leven van deze leerlingen sluit niet aan op hetgeen in de school wordt onderwezen en vice versa. De leerkrachten in de film willen de kinderen wel helpen om zich te ontwikkelen, maar gewapend met 'schoolboek-kennis' en schoolregels wekken zij wantrouwen. School en werkelijkheid lijken los van elkaar te staan. De ene na de andere gemiste kans gaat onbenut voorbij. De film stemt niet echt vrolijk.

Waar is onderwijs voor nodig? Wat moeten leerlingen leren? Hoe kan de wereld buiten de muren benut worden in het onderwijs? Deze vragen zijn niet alleen actueel, maar ook zo oud als schoolwezen zelf. Comenius heeft er ook over nagedacht. Zijn beroemde boek *Orbis Sensualium Pictus*, de zintuiglijk waarneembare wereld, uit 1658 begint als volgt:

Een medicijn tegen onwetendheid is de educatie die jonge geesten op school moeten ontvangen, zodanig dat die educatie waar, volledig, helder en duurzaam is.

Waar is ze, wanneer men slechts dat zal leren wat nuttig is in het leven zodat er later geen reden tot klagen is, want het noodzakelijke kennen we niet omdat we het niet geleerd hebben.

Volledig is ze wanneer het verstand tot wijsheid leidt, de tong tot welsprekendheid, de handen tot bezigheden

die we in ons leven moeten verrichten; dat zal het bekende zout van het leven zijn: wijs zijn, wijs handelen en spreken.

Helder is ze en daardoor ook hecht en duurzaam wanneer alles wat we leren niet duister of verward is, maar duidelijk, geordend en geleed zoals de vingers aan een hand.

Hoofdzak is de zintuiglijk waarneembare dingen aan de zintuigen

voor te leggen zodat zij begrepen kunnen worden. Ik zeg en herhaal nadrukkelijk dat dit laatste de grondslag is van alles. Want we kunnen noch wijs handelen, noch wijs spreken, indien wij niet eerst alles wat we dienen te verrichten of waarover we dienen te spreken, begrijpen.

Er is immers niets in het verstand dat niet eerst in de zintuigen was. En daar is geen speld tussen te krijgen.

De film *Entre les murs* vormde voor de lerarenopleiding van de Hogeschool Utrecht aanleiding voor de conferentie Buiten de muren. Bij wijze van inleiding werden spreuken van pedagogen op de wand geprojecteerd. Comenius was daar niet bij. Een panel met deskundigen uit onderwijs en bedrijfsleven ging onder

leiding van Felix Rottenberg met elkaar in gesprek. Hoe zou je onderwijs kunnen vormgeven als je een miljoen euro had voor vijf jaar onderwijs aan 25 leerlingen? Al gauw kwam het gesprek op de mogelijkheid om leerlingen allerlei ervaringen en bijzondere momenten aan te bieden op locaties buiten de school. Toen daarbij het woord museum viel, zag ik mijn kans schoon om op het bestaan van het Comenius Museum te wijzen. Wat is er mooier om leerlingen ervaringen aan te bieden die later voor hen misschien wel sleutelervaringen blijken te zijn en die richting geven aan hun leven? Is het ook niet vormend om te ontdekken dat al heel veel eerder is bedacht en uitgeprobeerd?

Ik vroeg mezelf af wat de aanwezigen van de tentoonstelling zullen vinden die we nu samen met het Nationaal Onderwijsmuseum voorbereiden.

Over een schoolboek van 350 jaar oud geschreven door een theoloog in een tijd van religieuze onverdraagzaamheid met de islamitische Turken voor de poort van Wenen. Een schoolboek dat de wereld van de 17e eeuw toont en daarmee ook het leven en de opvattingen van de schrijver. Een boek met opvattingen van 350 jaar oud, maar nog steeds opmerkelijk actueel.

Na afloop van de conferentie zag ik mensen naar huis gaan met het folderdje dat ik had neergelegd. Ik hoop ooit te horen wat ze ervan vonden.

Hans van der Linde

De tentoonstelling loopt van 27 juni t/m 22 november 2009 en geeft een beeld van Comenius' tijd, zijn opvattingen en de invloed van het boek *Orbis Sensualium Pictus* op het onderwijs.

Deze tentoonstelling is een coproductie van het Comenius Museum te Naarden en het Nationaal Onderwijsmuseum te Rotterdam.

Wie is . . .

Na ruim drie decennia in de grafische industrie te hebben gewerkt, van het loden tot en met het digitale tijdperk, ben ik sinds juni 2005 twee dagdelen per week als vrijwilliger betrokken bij het Comenius Museum. Mijn grafische achtergrond bleek een uitkomst voor het museum te zijn en op velerlei manieren inpasbaar. Naast technische klusjes neem ik deel aan de werkgroep tentoonstellingen. Het meedenken, opbouwen en inrichten van tentoonstellingen is erg leuk om te doen. Dat geldt ook voor het grafische thuiswerk zoals o.a. het ontwerpen en maken van de achtergronden voor de vitrines, posters en het opmaken van het Comenius Bulletin. Verder probeer ik zoveel mogelijk multifunctioneel voor het museum inzetbaar te zijn.

. . . Wim van Schaik

